

Akciju sabiedrību akcionāri būs atrodami Komercreģistrā

Tās akciju sabiedrības, kuras nebūs sniegušas informāciju par saviem akcionāriem Uzņēmumu reģistram, no 2024. gada 1. jūlija tiks pakļautas vienkāršotai likvidācijai

Teksts Māris Ķirsons
Foto LETA, publicitātes

To paredz Saeimā skatītie grozījumi Komerclikumā un Uzņēmumu reģistra likumā, bet tie vēl nav pieņemti. Latvijā pašlaik ir 962 nelikvidētas akciju sabiedrības, uz kurām arī attieksies jaunās prasības. Iecerēts, ka izmaiņas stāsies spēkā 2023. gada 1. jūlijā un visām Latvijā dzīvajām akciju sabiedrībām tiks dots viens gads pārejas laiks savu akcionāru sarakstu iesniegšanai Uzņēmumu reģistrā un šo datu ierakstīšanai Komercreģistrā.

Nezināmie akcionāri

“Pašlaik akciju sabiedrībām akcionāru saraksti Uzņēmumu reģistram nav jāiesniedz, jo tie atrodas šo sabiedrību valdes pārziņā un ar tiem var iepazīties tikai ierobežots personu loks, vai arī akcijas ir reģistrētas finanšu instrumentu kontos kredītiestādēs, un informācija par akcionāriem pieejama depozitārijā,” skaidro Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāre Guna Paidere. Viņa atzīst, ka par akciju sabiedrību akcionāru reģistra atrašanos valsts publiskajās datu bāzēs – Uzņēmumu reģistrā – ir runāts jau teju 20 gadu un tikai 2021. gadā šī ideja tika realizēta. Akciju sabiedrības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju kontekstā pat tika vērtētas kā sava veida augsta riska pelēkā zona, kurā varētu notikt kaut kas negodīgs.

“Jā, tāda situācija ir,” uz jautājumu par to, kā tas nākas, ka daudzām akciju sabiedrībām akcionāri nav atrodami Komercreģistrā, bet tajā paša laikā ir redzami patiesā labuma guvēji (tie, kuriem pieder vismaz 25% akciju), atbild G. Paidere.

Sagaidāms, ka te varētu būt vairāk darba juristiem, lai nodrošinātu korporatīvo dokumentu atbilstību likuma prasībām un termiņu ievērošanu,

Zane Paeglīte.

Visiem nebūs vienādi

Jāņem vērā, ka visas akciju sabiedrības nav vienādas, un tādējādi tām plānotas atšķirīgas prasības. “Akciju sabiedrībām var būt divu veidu akcijas – vārda un uzrādītāja akcijas. Vārda akciju reģistru uztur attiecīgās sabiedrības valde, un tās pienākums būs Uzņēmumu reģistrā ne tikai iesniegt sākotnējo akcionāru sarakstu, tieši tāpat kā SIA valdei – dalībnieku sarakstu, bet arī veikt tajā izmaiņas, tiklīdz mainās akcionāri vai to akciju sadalījums,” skaidro G. Paidere. Nedaudz citādu kārtību paredzēts attiecināt uz uzrādītāju akciju sabiedrībām. “Izmaiņas neskars tās akciju sabiedrības (pašlaik 17), kuru akcijas tiek kotētas Rīgas Fondu biržā un tiek glabātas finanšu instrumentu kontos vai Latvijas Centrālajā depozitārijā,

tām nekas nemainās – viss paliek tā, kā ir,” skaidro G. Paidere. Viņa steidz piebilst, ka pārējām (kuras nav kotētas biržā) akciju sabiedrībām, kurās ir uzrādītāja akcijas, būs obligāti akcijas jāreģistrē depozitārijā un finanšu instrumentu kontos kredītiestādēs un jāiesniedz paziņojums Uzņēmumu reģistrā par tiem akcionāriem, kuriem pieder 5% akciju vai vairāk no konkrētās akciju sabiedrības pamatkapitāla.

Reģistrēs, bet nekontrolēs

G. Paidere vērš uzmanību, ka atbildība par akcionāru reģistrā esošo ziņu atbilstību faktiskajam ir un būs pašu akcionāru ziņā, kam par savu akciju daudzumu ir jāinformē valde, kuras pienākums jau būs iesniegt attiecīgas izmaiņas Uzņēmumu reģistrā. “Uzņēmumu reģistram nav un nebūs iespēju pārbaudīt, cik konkrētajam akcionāram ir vai nav akciju konkrētā akciju sabiedrībā, bet, ja akcionārs nebūs identificēts vai arī nebūs paziņojis par savu akciju daudzumu, tad viņam nav tiesību ne saņemt pamatkapitāla proporcijai atbilstoša apmēra dividendes, nedz arī piedalīties akcionāru pilnsapulcē ar savām balsstiesībām,” uz jautājumu par iespējām kontrolēt akciju sabiedrību akcionārus un to iespējām izmantot savas tiesības atbild G. Paidere.

Pagaidām piesardzīgi

Vairāku aptaujāto akciju sabiedrību vadītāji iecerētos grozījumus komentēt nevēlējās, jo “tas vēl ir tikai projekts”. Vienlaikus tika norādīts, ka likumdevēju aktivitātes, visticamāk, “došot papildu maizi” juristiem, bet tie nekādi neveicināšot akciju sabiedrību konkurētspēju, vēl jo vairāk, ja patiesā labuma guvēju testi jau esot izpildīti pagātnē.

Vairāk darba juristiem

ZAB Sorainen vecākā juriste Zane Paeglīte uzskata, ka plānotās izmaiņas ir ap-

Izmaiņas neskars tās akciju sabiedrības (pašlaik 17), kuru akcijas tiek kotētas Rīgas Fondu biržā un tiek glabātas finanšu instrumentu kontos vai Latvijas Centrālajā depozitārijā,

Guna Paidere.

sveicama iniciatīva, kas būtiski pārskata dažādus ar akciju sabiedrības (AS) akciju reģistrāciju un uzskaiti saistītus jautājumus un modernizē gan akcionāru sapulču sasaukšanas un sapulces norises kārtību, gan arī dalībnieku un akcionāru sapulču dokumentu pieejamību. “Likumprojekts AS skar vairāk, tāpēc sagaidāms, ka te varētu būt vairāk darba juristiem, lai nodrošinātu korporatīvo dokumentu atbilstību likuma prasībām un termiņu ievērošanu,” vērtē Z. Paeglīte. Līdztekus tam tiek ieviesti mehānismi, lai pastiprinātu sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA), AS un to īpašnieku motivāciju operatīvi atklāt informāciju par sabiedrības patiesajiem labuma guvējiem (PLG) ar mērķi mazināt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riskus. “Mērķis skaists, taču šobrīd likumdevējam būtu svarīgi tiešām pēc būtības izvērtēt šāda regulējuma samērīgumu pret iespējamu pamattiesību aizskārums un šāda regulējuma praktiskos riskus,” uzsver Z. Paeglīte. Viņa savu sacīto pamato ar to, ka jau šobrīd ir vesels sankciju klāsts, ieskaitot t.s. vienkāršoto likvidāciju. “Vai tas, ka bez PLG pamatojošās informācijas nav iespējams reģistrēt dalībnieku vai valdes maiņu, nav gana ierobežojošs mehānisms kapitālsabiedrībām? Praksē tas nozīmē – kamēr nav iesniegti visi nepieciešamie dokumenti par PLG Uzņēmumu reģistrā, jaunā valde netiek reģistrēta komercreģistrā un attiecīgi nevar reģistrēt savas paraksttiesības bankā utt.,” skaidro Z. Paeglīte.

Samērīguma jautājumi

Viņasprāt, ir divi jautājumi, kur noteikti ir nepieciešams samērīguma un risku izvērtējums. Ar likumprojektu tiek mēģināts disciplinēt kapitālsabiedrības dalībniekus/akcionārus, iesniegt informāciju par kapitālsabiedrības (SIA un AS) patiesajiem labuma guvējiem. Da-

lībniekam/akcionāram ir pienākums divu nedēļu laikā pēc kapitālsabiedrības valdes pieprasījuma sniegt informāciju kapitālsabiedrībai par patiesajiem labuma guvējiem. Likumprojektā ir norādītas arī sankcijas, kas kapitālsabiedrības valdei būtu jāpiemēro dalībniekam/akcionāram, kurš atsakās sniegt informāciju par patiesajiem labuma guvējiem: ierobežojums uz balsstiesībām un ierobežojums saņemt dividendes. Likumprojektā paredzēts, ka balsstiesību ierobežojums un ierobežojums saņemt dividendes būtu spēkā līdz brīdim, kad dalībnieks/akcionārs iesniedz kapitālsabiedrības valdei pieprasīto informāciju par kapitālsabiedrības patiesajiem labuma guvējiem.

“Papildu analīzes vērts ir jautājums, vai valdei varētu būt tiesības pagarināt informācijas iesniegšanas termiņu, nepiemērojot sankcijas, ja dalībnieks/akcionārs paskaidro, ka, piemēram, ir nepieciešams vairāk laika informācijas apkopošanai vai pamatojošo dokumentu iegūšanai,” norāda Z. Paeglīte. Proti, praksē lielai daļai kapitālsabiedrību ar ārvalstu kapitālu mēdz būt sarežģītas dalībnieku/akcionāru struktūras.

“Praksē tieši PLG informāciju pamatojošo dokumentu iegūšana tādā apjomā, kāds ir nepieciešams iesniegšanai Uzņēmumu reģistrā, aizņem krietni ilgāku laiku par divām nedēļām, bieži vien tie ir bijuši vairāki mēneši,” tā Z. Paeglīte. Viņasprāt, atslēgas vārds jeb drīzāk gan klupšanas akmens te ir vārdkopa “pieprasītā informācija”, anotācijā ir lietota arī “nepieciešamā informācija”. Ņemot vērā, ka informācija par patiesajiem labuma guvējiem ir jāiesniedz Uzņēmumu reģistrā, tad kapitālsabiedrības valdes interesēs būtu saņemt no dalībnieka/akcionāra informāciju un to pamatojošos dokumentus, lai kapitālsabiedrība varētu pienācīgi izpildīt AML likuma prasības un paziņot informāciju par PLG Uzņē-

mumu reģistrā. “Taču kā rīkoties dalībniekam un kā – kapitālsabiedrības valdei, ja Uzņēmumu reģistra prakse PLG reģistrācijas jautājumos dažkārt mainās pat pāris reizes gadā? Kurā brīdī dalībnieks/akcionārs var uzskatīt, ka ir iesniedzis visu informāciju kapitālsabiedrībai, un kurā brīdī valdei ir pienākums un tā var droši atcelt sankciju piemērošanu?” retoriski jautā Z. Paeglīte. Viņasprāt, šādos apstākļos likumprojektā labi gribētais dalībniekus/akcionārus disciplinējošais mehānisms itin viegli var tikt izmantots kā līdzeklis strīdu risināšanai dalībnieku/akcionāru vidū. “Risks nonākt dalībnieku/akcionāru strīdu krustugunīs varētu būt arī pašai valdei. Jautājums – vai likumdevējs vēlas pavērt ceļu šāda veida dalībnieku strīdiem?” jautā Z. Paeglīte.

Riska elementi

Dalībnieka/akcionāra izslēgšana kā sods par AML prasību neizpildi. Likumprojektā paredzētas kapitālsabiedrības tiesības lūgt tiesu izslēgt dalībnieku/akcionāru no kapitālsabiedrības, ja attiecīgais dalībnieks/akcionārs nav iesniedzis sabiedrībai ziņas par patiesajiem labuma guvējiem vai arī pats nevērsas Uzņēmumu reģistrā ar pieteikumu par PLG reģistrāciju. Likumprojekta anotācijā gan ir minēts, ka kapitālsabiedrība var lūgt dalībnieka/akcionāra izslēgšanu, ja dalībnieks/akcionārs ilgstoši neiesniedz kapitālsabiedrībai ziņas par patiesajiem labuma guvējiem vai pats nav vērsies Uzņēmumu reģistrā ar PLG pieteikumu.

“Arī šis punkts paver iespējas dalībnieku/akcionāru strīdiem, kas tiešā veidā var ietekmēt arī pašas kapitālsabiedrības darbību. Netieši šāds regulējums var atsaukties uz investīciju vidi jeb to, cik droši var justies investors, ieguldot līdzekļus Latvijā reģistrētās kapitālsabiedrībās,” prognozē Z. Paeglīte. Viņasprāt, balsstiesību, tiesību uz dividendēm zaudējums un iespējas tikt izslēgtam no kapitālsabiedrības ir ļoti bargas sekas situācijā, kad ne dalībnieki/akcionāri, ne pat kapitālsabiedrības valde nenosaka spēles noteikumus jeb to, kāda ir nepieciešamā informācija par patiesajiem labuma guvējiem.

“Ar likumprojektu saistīto dalībnieku/akcionāru strīdu mazināšanai būtu nepieciešams nodrošināt, lai vismaz Uzņēmumu reģistra prakse ar PLG reģistrāciju saistītajos jautājumos būtu stabila. Pretējā gadījumā labi gribētais dalībniekus/akcionārus disciplinējošais mehānisms var itin labi tikt izmantots negodprātīgi,” ierosina Z. Paeglīte. ☺